

Midfastosöndagen: Ett enda bröd och en enda mänsklighet?

Av Helene Egnell

Johannesevangeliets långa utläggning om bröd, som börjar med brödundret och fortsätter med en utläggning av dess symboliska betydelse, har delats upp till en följetong som sträcker sig över evangeliebokens tre årgångar. Den tolkande utläggningen börjar i andra årgångens text, och har en tydlig ersättningsteologisk ansats: "Mose gav er inte brödet från himlen, men min fader ger er det sanna brödet från himlen".

Textavsnittet slutar med ett typiskt johanneiskt "missförstånd" – åhörarna tycks tro att han syftar på riktigt bröd, men Jesus vill förmedla en andlig sanning. Motsättningarna skärps i slutet av perikopen, som hör till nästa årgång, då Jesus talar om att de troende ska äta hans kött och dricka hans blod – något som givetvis var oerhört anstötligt i den judiska traditionen där man inte får förtära blod, och där kött måste dräneras på blod innan det får ätas. I mysteriekulter i den grekisk-romerska kulturkretsen var däremot "theofagi" (att symboliskt äta guden) ett etablerat inslag – kanske vänder sig evangeliets författare här till åhörare från den kulturen?

Det är paradoxalt att brödet, som är en så universell symbol (undantaget de kulturer där riset står i centrum, nota bene) också splittrar oss. I denna text avfärdas den centrala berättelsen om mannat från ökenvandringen som något som inte är det sanna brödet från himlen. Och i den kristna kyrkan av idag kan vi fortfarande inte alla samlas kring nattvardens bröd. Vilken kyrka har monopol på det sanna brödet?

När Olov Hartmans tackbön som slutar med orden "ett enda bröd och en enda mänsklighet" skulle in i Kyrkohandboken uppstod diskussion. Några menade att det istället borde stå "en enda kristenhet", men Olov Hartman lär ha sagt att antingen står det mänsklighet eller också får ni inte använda bönen. Nattvarden är de kristnas måltid, men vi firar den också som ett budskap om att vi hör samman med alla människor.

I boken *Many Tables. The Eucharist in the New Testament and Liturgy Today* sätter Dennis Smith och Hal Taussig in nattvarden i de olika traditioner kring bordsgemenskap som fanns i medelhavsområdet vid de första kristnas tid. Om det är så att orden i textens fortsättning anknöt till samtida mysteriekulter kan vi kanske se nattvarden som en rit med synkretistiska drag – med utgångspunkt i en judisk påskmåltid och under inflytande av andra traditioner skapade de kristna en egen rit som gestaltade det liv som den Uppståndne förmedlade? Det skulle befria oss från alla tankar på att nattvarden är en "seder måltid 2.0".

Kan vi göra en "motvalls" läsning av denna text, som problematiserar de ersättningsteologiska dragen och söker efter ett budskap om "en enda mänsklighet" trots allt? Kanske kan en lösning vara att ta fasta på hur Jesus insisterar på att det är den andliga innebörden som är det viktiga: att söka efter det som ger liv.